

Primjena heuristika u otkrivanju kaznenih djela

Novak, Goran

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:125769>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-10**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE SJEVER
DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ
ODNOSI S JAVNOSTIMA

DIPLOMSKI RAD

Primjena heuristika u otkrivanju kaznenih djela

Student : Goran Novak

Mentor: prof. dr. sc. Darko Polšek

Mat.br. 0336050666

Zagreb, rujan 2022

ZAHVALE

Zahvaljujem se,

mentoru prof. dr. sc. Darku Polšku za stručnu pomoć, podršku, na vrijednim savjetima i strpljenju te pomoći pri pisanju rada. Profesore velika hvala!

Posebnu zahvalu dugujem svojoj supruzi Jeleni Šestak Novak koja je bila uz mene i bodrila me tijekom cijelog mog rada i cijelog školovanja.

Velika hvala mojim sinovima Adrianu i Ivanu jer smo veliki dio „zajedno“ odradili, djeco veliko hvala na vašem strpljenju i razumijevanju što nisam uvijek bio prisutan sa vama.

Veliko hvala i kolegama iz Ministarstva Unutarnjih Poslova na podršci i strpljenju tijekom mojeg studiranja.

Svima hvala od srca,

Goran Novak

Sažetak

Heuristike u razmišljanju su prečaci do zaključivanja koji odstupaju od logike ili vjerojatnosti. Istraživači su se uhvatili u koštac s heuristikom iz različitih kutova. Tradicionalni istraživači heuristika i pristranost u kognitivnoj psihologiji i biheviorističkoj ekonomiji usredotočuju se na logičke ili vjerojatne pogreške u heurističkom zaključivanju. S druge strane, psiholozi vjeruju da je heuristika evolucijski učinkovita i ekonomična. Svrha ovog rada je pokazati zapravo da primjenom heuristike činimo logičke ili vjerojatne pogreške, ali da nam unatoč tome, heuristike omogućuju učinkovito stvaranje i modificiranje vlastitog uvjerenja.

Ključne riječi: : odluke, odlučivanje, heuristika, pristranosti, kriminalistika

Summary

Heuristics in thinking are shortcuts to reasoning that deviate from logic or probabilistic specifications. Researchers have tackled heuristics from different angles. Traditional researchers of heuristics and bias in cognitive psychology and behavioral economics focus on logical or probabilistic errors in heuristic reasoning. On the other hand, psychologists believe that heuristics are evolutionarily efficient and economical. The purpose of this paper is to show that we actually make logical or probable mistakes by applying heuristics, but that despite this, heuristics allow us to effectively create and modify our own beliefs.

Key words: : decisions, decision-making, heuristics, biases, criminology

Sveučilište Sjever

SVEUČILIŠTE
SIEVER

IZJAVA O AUTORSTVU I

SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Goran Novak pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada pod naslovom

Primjena heuristika u otkrivanju kaznenih djela te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student:

Goran Novak

Goran Novak

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Goran Novak neopozivo izjavljujem da sam suglasan s javnom objavom diplomskog rada pod naslovom „Primjena heuristika u otkrivanju kaznenih djela“, čiji sam autor.

Student:

Goran Novak

Goran Novak

Sadržaj

UVOD	7
1. Što su heuristike ?	8
2. Pojam i značaj kriminalistike	9
2.1 Razvoj kriminalistike kao nauke	10
3. Studija slučaja	13
3.1 Primjer prvi	13
3.2 Primjer drugi	26
3.3 Primjer treći	29
4. Zaključak	40
5. Literatura	42
5.1 Mrežni izvori	43

UVOD

U ovom diplomskom radu istražuju se teme vezane uz heurističke metode odlučivanja koje prati osjetljivost na psihološke predrasude. U radu se definiraju pojmovi heuristike, odlučivanja i osjetljivosti na psihološku pristranost. U današnjem načinu života, bilo poslovnog ili privatnog, donošenje odluka jedan je od najvažnijih zadataka. U svakodnevnom životu ljudi se nalaze u situacijama u kojima moraju donositi odluke. Ljudski mozak je programiran da donosi odluku o nečemu. Ta odluka nas navodi na djelovanje, a naposljetku učimo iz posljedica, tj. pokušaja i pogrešaka. Donose se odluke koje mogu postići ciljeve donositelja odluka, a te odluke mogu imati i negativne ishode za donositelja odluke. Rasuđivanje je dio ljudskog iskustva. To je bitno za donošenje svakodnevnih, jednostavnih životnih odluka, kao i kod donošenja važnih životnih odluka. Stoga rasuđivanje uključuje različit raspon kognitivnih operacija, od jednostavnih do složenih. Prema istraživanjima kognitivnih psihologa, posebice u tzv. bihevorističkoj ekonomiji, koja je sve intenzivnija od sredine 70-ih godina prošlog stoljeća, u svakodnevnom razmišljanju uglavnom ne primjenjujemo logički ili probabilistički točne argumente. U složenim ili konfliktnim situacijama, kada dođe do odluke, problem je veći, tj. donositelju odluke je teže odlučiti. Nije uvijek lako donositelju odluke, pa se u tom slučaju može doći samo do prihvatljivog rješenja. Ne postoji bolje rješenje za danu situaciju. Procjena mogućih odluka je težak zadatak jer se ljudi subjektivno bave problemima. Optimalno donošenje odluka zahtijeva ogromne količine informacija i izvanredne ljudske kognitivne sposobnosti. Mišljenja o heuristici su podijeljena, jedni heuristiku vide kao "negativnu" jer ako se njome rukovodimo, odstupamo od logičkih normi dok je drugi vide kao "pozitivnu" jer je valjana te vjeruju da je njena učinkovitost dokazana evolucijom. Ali može li se reći da je heuristika isplativa? Jesu li potpuno ekonomična i učinkovita ili možemo reći da postoje "različiti scenariji"?

1. Što su heuristike ?

Ljudi kada rješavaju problem, uče nešto novo ili otkrivaju nešto, koriste široka pravila i smjernice poznate kao heuristike. Heuristika dolazi od grčke riječi koja znači otkriti, a izgovara se heu-ris-tics. Heuristike pomažu ljudima da brže dođu do rješenja bez gubljenja vremena na opsežna pretraživanja. To uključuje zdrav razum, intuitivne prosudbe, nagađanja i prosta pravila poznata i kao privremena pravila. I u modernoj logici i u suvremenoj filozofiji uma, riječ heuristika tumači se kao djelovanje na nepotpuno ili netočno zaključivanje. Ovaj se izraz odnosi na postupke donošenja odluka koji osiguravaju uspješno rješenje problema pod uvjetom da se primjenjuju specifično na taj problem. Odluke donesene na ovaj način funkcioniraju samo ako je odnos između uzroka i posljedice uzak i specifičan. D. Kahneman, P. Slovic i A. Tversky istraživali su heuristiku kao ključ za donošenje odluka kao pioniri u polju induktivnog razmišljanja i odlučivanja. Otkrili su da ključne strategije zaključivanja mogu odabrati ljudi koji koriste heuristiku. Dodatnu potporu tome pronašli su u svom istraživanju kada su primijetili značajnu korelaciju između određenih odgovora koje su dali sudionici testova, odgovora koji nisu uzrokovani vanjskim utjecajima poput umora ili nedostatka koncentracije.

Daniel Kahneman i Amos Tversky bili su kolege. Godine 1969. počeli su provoditi eksperimente kako bi saznali koliko su ljudi sposobni obraditi podatke. Vjerovali su da ljudi ne bi trebali procjenjivati vjerojatnosti ili donositi odluke na način koji preporučuju stručnjaci. Umjesto toga, vjerovali su da ljudi prosuđuju stvari na neobjektivan način pomoću heuristike, pravila koja im pomažu da donesu racionalne procjene. Iako su bili skeptični u pogledu heuristike, njih dvoje su se složili da je vrijedno razmotriti njihovu upotrebu, zajedno s prednostima i nedostacima toga. Heuristike su važne mentalne prečice ili strategije koje često dovode do pogrešaka i pristranosti. Također se mogu definirati kao strategije koje ljudi koriste za donošenje odluka u najkraćem mogućem vremenu. Korištenjem heuristike, donositelji odluka mogu zanemariti neke važne podatke dok donose prosudbu. Osim toga, heuristika pomaže u donošenju ispravnih prosudbi u rizičnim situacijama. Kahneman i Tversky ističu nekoliko učinaka povezanih s heuristikom. To uključuje učinak nepovratnih troškova, pogrešku planiranja, učinak okvira, pristranost statusa quo i druge. Bokulić i Polšek opisuju te učinke kao učinkovite mentalne prečace

koji ponekad sustavno dovode do pogrešaka ili pristranosti što je vrlo važno u policijskom poslu.

2. Pojam i značaj kriminalistike

Obzirom da u ovom radu govorimo o policijskim poslovima i pritom opisujemo heuristike važno je i objasniti sami pojam odnosno značaj same kriminologije. Kriminologija je jedna od najvažnijih disciplina u borbi protiv kriminala. Svaka država i društvo koristi druge znanosti u borbi protiv kriminala, ali kriminalistika je prva među jednakima. Kriminologija je znanost o kriminalu koja ima za cilj otkrivanje, ispitivanje, poboljšanje i usavršavanje najučinkovitijih metoda i postupaka. Cilj joj je rasvjetljavanje zločina, otkrivanje nepoznatih počinitelja, pružanje dokaza – materijalnih i osobnih te utvrđivanje istinitih činjenica. Kriminologija također ima za cilj uspješno okončanje kaznenih postupaka, kao i sprječavanje počinjenja kaznenih djela. Kriminologija preuzima metode i iskustva iz drugih znanosti i primjenjuje ih za svoje potrebe. Kao rezultat toga, ove metode dobivaju kriminološku kvalitetu. Kriminalistika također usavršava i modificira te metode primjenom u praksi. Kriminologija se ne odnosi samo na kazneno pravosuđe i provedbu zakona. Također se odnosi na sigurnosne službe, druge pojedinačne agencije i tijela, a sve više i javne službe.

Kriminologija se u primjeni teorije služi zakonima i pravilima drugih znanosti. Također mijenja i prilagođava ova pravila kada se primjenjuju u praksi. Kriminologija uzima ono što nauči i usavršava kroz praktičnu primjenu u suočavanju s kriminalom. Kriminologija preventivna ili kaznena temelji se na dokazanim činjenicama i podacima. Kriminologija se usredotočuje na koncept prevencije. Budući da se tek razvija, preventivna kriminologija zauzima manji dio kriminalističkih aktivnosti. S druge strane, represivna kriminologija je razvijenija strana kriminologije, pokriva najveći dio kriminalnih aktivnosti. Kriminologija je usmjerena na opće aspekte sprječavanja i suzbijanja kriminaliteta. Također proučava pojedinačne aspekte zločina, kao i metode i sustave povezane s zločinom. S druge strane, praktična kriminologija uključuje sprječavanje zločina represijom i prevencijom. Također uključuje sprječavanje kriminala kroz prevenciju izbjegavanjem određenih procesa ili objekata koji mogu dovesti do kriminalnog ponašanja. Kriminologija je znanost koja općenitim metodama rješava specifične kriminalističke zadatke. Također primjenjuje posebne ili superiorne metode na kriminalne

materijale koji su već istraženi. Kriminologija dopunjuje ove metode usvajanjem i usavršavanjem određenih znanstveno utemeljenih načela, metoda i postupaka. Kriminologija je još uvijek znanost u nastajanju; stoga njena podjela na preventivne i represivne aktivnosti nije dobro utemeljena. Važno je zapamtiti da je kriminologija kao znanost prvenstveno usmjerena na represivne aktivnosti. To je zato što se kazneni postupak gotovo uvijek oslanja na kriminologiju, bilo da se provodi izravno tijekom rane istrage ili faza istrage, ili se provodi neizravno tijekom drugih faza kaznenog postupka. Kriminologija je nauka o kriminalu i kriminalcima, usko je povezana s kaznenim procesnim pravom kao znanošću. Taj se odnos proteže kroz svaki korak kaznenog postupka i njime se utječe na gotovo svaki aspekt kaznenog procesnog prava. Naime, represivna kriminalistika ima važnu ulogu u svim fazama pred istražnog i istražnog postupka. Dodatno, vrijedi napomenuti da se kaznene metode koriste i tijekom glavnog pretresa. To uključuje prepoznavanje i suočavanje, saslušanja, vještačenja, optuženike i verzije. Nadalje, svi subjekti uključeni u kazneni postupak moraju uzeti u obzir i pravno znanje i kaznene metode kako bi utvrdili činjenične istine ili stvarne okolnosti koje okružuju slučaj.

2.1 Razvoj kriminalistike kao nauke

Zločin kao društveno negativna pojava postoji od kada postoji organizirano ljudsko društvo. Kroz svoju se povijest kriminalno ponašanje prilagođavalo i mijenjalo sa svim promjenama u društvenoj dinamici, ponekad poprimajući nepredvidive oblike. (Krivokapić, Uvod u kriminalistiku, 2008) Protu kriminalne prakse također se mijenjaju, a sve u cilju učinkovitije borbe protiv novih oblika kriminala. Tijekom svog razvoja metode i sredstva istraživanja zločina i počinitelja, kao i kazneni sustav, prolazili su kroz različite faze i oblike. (Krivokapić, Uvod u kriminalistiku, 2008)

Početni društveni odgovori na kriminalno ponašanje mogu se pratiti unatrag do kazne i forenzičkih dokaza, dok rano otkrivanje kriminalnog ponašanja i počinitelja ostaje uglavnom nepoznato. Pojedini autori nastoje pokazati da povijesni razvoj kriminalistike često ne uspijeva razlikovati razvoj kriminalistike kao prakse od njezina znanstvenog razvoja. Bilo da su gornje dvije komponente usko povezane ili se preklapaju, još uvijek postoje rizici s obje strane, s minimalnim odstupanjem između prakse i znanosti. Razvoj praktične kriminalistike može se pratiti unatrag do specifične razvojne faze kaznenog

postupka, odnosno dokaznog sustava, koji ima vrlo krivudav povijesni put. Ako uzmemo u obzir da je dokazni sustav temelj svakog kaznenog postupka, razvoj kriminalistike uglavnom se može pratiti kroz ovaj važan sustav. Stoga se iz ove perspektive kaznena praksa može podijeliti u nekoliko faza. Početna prva faza, oslobođena svake racionalnosti, temelji se na osobnim dojmovima i empirijskim spoznajama. Kriminalistika se ne koristi kao odrednica, već kao sporadična, dobro tempirana djelatnost, zbog čega su kazneni postupci u ovom radu objektivni i temeljeni na osobnim stavovima. Drugi stupanj je nastavak navedenog, u kojem se dokazi dobivaju mилоšću Božjom i to torturom i teškim oblicima mučenja. Ova misteriozna i krajnje nehumana faza trajala je dosta dugo i bila je vrlo nerazumna faza u kojoj se kazneni postupak brzo unazadio. Znanstvene metode zločina nemaju smisla, odnosno niti ne postoje. Sljedeća faza je reakcija na prethodnu, u kojoj je temeljna značajka kaznenog postupka uvođenje pravne ocjene dokaza, pri čemu priznanje okrivljenika predstavlja dokaz koji s vremenom postaje materijalan. U konačnici, priznanja se nisu mogla koristiti kao dokaz, što je dovelo do mučenja. (Krivokapić, Uvod u kriminalistiku, 2008) Konačni oblik otuđenja u ovoj fazi uzrokuje da se dokazi počinjaju ocjenjivati na način slobodne pravne ocjene dokaza, slobodnog sudačkog uvjerenja. Tako je jedan ekstremni sustav zamijenjen drugim, a liberalna pravosudna uvjerenja uzdignuta na razinu nepogrešivosti. Kriminologija kao znanstvena disciplina počela se formirati tek krajem 19. stoljeća. Do tada su znanstvena otkrića koja su se koristila za otkrivanje i rasvjetljavanje zločina i počinitelja bila više usputna, spekulativna i rijetka. Određene metode, poput upotrebe žica za bradavice, toliko su rijetke da kriminologija niti ne predstavlja znanstvenu disciplinu. To pred znanstveno razdoblje kriminalistike trajalo je do kraja 18. stoljeća. Porast kriminaliteta krajem prošlog i početkom ovog stoljeća rezultat je razvoja društvenih znanosti i tehnologije, ne samo u kvantitetu nego i u vrstama novih kriminalnih pojava. (Krivokapić, Uvod u kriminalistiku, 2008) Svi pozitivni pomaci ovog razdoblja imali su mjesta i u tadašnjem zločinačkom programu. Društvo mora napustiti iluziju da se može uspješno suprotstaviti postojećem kriminalu na zastarjele načine. Društvo je razvilo snažan interes za razvoj znanosti koje se mogu uspješno boriti protiv kriminala, prvenstveno kaznenog prava, kriminologije i drugih znanosti koje se mogu boriti protiv kriminala. Prve kriminalističke publikacije od temeljne važnosti proizašle su iz temeljnih radova F. V. Jagemmana 1838. i 1841. i Hansa Grossa 1899.: Priručnik za istražne suce u kriminološkim sustavima. Taj se događaj smatra početkom kriminalistike kao nove znanstvene discipline, koja je imala veliki odjek u tadašnjim znanstvenim i stručnim krugovima Europe, jer se kriminalistika kao znanost i praksa mora suprotstaviti

kriminalu, a kriminalistika se sve više razvija i prilagođava do modernih vremena. okolnostima i uvjetima. U kraćem razdoblju nakon pisanja Hansa Grossa kriminalistika je razvila vlastiti sustav i počela značajno utjecati na praksu. Tom procesu pogoduju mnoga važna otkrića u prirodnim i tehničkim znanostima. U okviru same kriminalistike, specifični kriminološki modeli generiraju posebnosti, a zatim stvaraju znanstvene radove iz različitih područja kriminalistike. (Prof.dr. Vladimir Krivokapić, Uvod u kriminalistiku, Beograd, 2008) Slavne spise H. Grossa podržali su europski sljedbenici kroz radove E. Seelinga, H. Belevića, R. Grossbergera, A. Hellwiga, A. Bertiliona, E. Lockarda i R. Ricea. Dodatno, H. Belević i E. Lockard su produbili doktrinu koju je razvio Gross. Kako su znanost i tehnologija rasle, tako je rastao i kriminal. Ljudi su počeli vjerovati da je to kompliciran problem koji zahtijeva znanstveno rješenje. Ovo je uvjerenje uobičajeno u Rusiji, Njemačkoj, Austriji i Švicarskoj zbog Grossovih učenja i utjecaja okolne kulture. Kriminologija se polako razvijala tijekom vremena; naglo je rasla tek 1904. godine. U to su vrijeme stvoreni mnogi novi pravci u kriminologiji koji su odražavali sve veću popularnost i važnost tog područja. Nakon što su Nicofor i Locard radili na kriminalnoj tehnologiji, francuski i talijanski gradovi postali su tehnološki gradovi-države. Kasnije je Locard objavio Kriminološke rasprave, koje su ubrzane ranijim radom Locarda i A. Nicofora. Poznati stručnjaci u Sjedinjenim Državama i Ujedinjenom Kraljevstvu su O Hara, P. Krik, J. Osterburg, K. O'Brien, R. Sullivan i M. Bischoff. Ovi su ljudi dali značajan doprinos forenzičkoj tehnologiji i znanosti. Kriminolozi iz Poljske, uključujući P. Horoszivskog, B. Holista i G. Hanauseka, obično koriste trostruku podjelu u svojim studijama. Joe Pjesak, Michael Protivinski i Josef Matijasek radili su na Češkoj i Slovačkoj. Mađarsku su istraživali L. Viski, J. Kerteesz i drugi. Kriminologiju zastupaju mnogi poznati teoretičari u Rusiji: B. Terzijev, N. Vasiljev, R. Belkin, Konovalova i Alexander Virnberg. Bugarija i Thomas Stamatov dodijeljen Georgeu Georgijevu također su poznati kriminolozi. Kako je 19. stoljeće prelazilo u 20., znanost je napredovala velikom brzinom. Kao rezultat toga poboljšale su se metode kriminalističke istrage i otkrivanja, što je dovelo do stvaranja mnogih agencija i tijela posvećenih tim praksama. Vjerovalo se da otkrivanje kriminalne aktivnosti zahtijeva stručnost i eksperimente u znanstvenim laboratorijima - međutim, također se vjerovalo da se kriminalna praksa ne može naučiti samo kroz knjige. Kriminalci i kriminalistički laboratoriji zahtijevaju više razvoja kako kriminal raste u moći i organizaciji. Ovaj učinak je prirodan jer je uzrokovan napretkom u znanosti, tehnologiji, medicini, prirodnim znanostima, razvojem X-zraka te razvojem ultraljubičastog i infracrvenog zračenja. Kao rezultat toga, razvijeni su kriminalistički laboratoriji zajedno s

institutima za istraživanje zločina. Policija koristi znanost u svom radu; zbog toga se nazivaju znanstvenom policijom. Pojedinačne skupine unutar policije formiraju se za rješavanje specifičnih potreba.

3. Studija slučaja

U ovome poglavlju prikazati ću komunikaciju policijskih službenika sa osumnjičenim osobama i svjedocima. Slučajevi su stvarni i realni su prikaz komunikacije, ponekada službene ponekada i malo manje službene. Imena, prezimena kao i adrese jesu izmijenjena te su poznata autoru. Ono na što dajemo naglasak u ovom poglavlju je prepoznavanje heuristika u policijskom poslu.

3.1 Primjer prvi

R.Ž. je nestao prije dva dana. Nazvala je njegova supruga i ona je uvjeren da mu se nešto dogodilo. Tvrdi da je dobivao anonimna prijeteća pisma. Po primitku dojave krećemo na adresu stanovanja obaviti razgovor sa suprugom nestalog. Dolaskom na adresu u kući zatičemo suprugu nestalog D.Ž. te bračni par I.N. i F.N. koji su obiteljski prijatelji.

P.S. Poštovanje gospođo ovdje smo došli zbog R.Ž. Gospođo kada ste zadnji puta vidjeli svoga supruga?	D.Ž. Supruga sam vidjela prije dva dana negdje oko 10:00 sati kad se spremao na posao. Nakon toga ga više nisam vidjela ni čula
P.S. Recite nam je li moguće da je za vikend nekuda otišao?	D.Ž. Moj muž i ja smo u braku već dvadeset godina imamo zajedničku firmu i ovo se nije nikada dogodilo.
P.S. Trebali bi njegovu fotografiju ako imate?	D.Ž. Evo izvolite.
P.S. Hvala. Gospođo, rečeno nam je da je vaš suprug dobio nekakvo prijeteće pismo?	D.Ž. Tako je
P.S. Možemo vidjeti to pismo ? Možda znate tko je osoba koja je ovo pismo pisala?	D.Ž. P.B.! Bivši zaposlenik naše firme. On je radio kod nas, a moj muž mu je prije tri

	tjedna dao otkaz i on to nikako nije mogao prihvatiti.
P.S. Gospođo jeste li sigurni u to?	D.Ž. Naravno da sam sigurna, on je. Probali smo se dogovoriti s njime, ali to nije nikako uspjelo i on je rekao da će pronaći mojeg muža, čak je prošli vikend ostavio poruku na telefonskoj sekretarici.
P.S. Morat ćemo zadržati tu kazetu. Hvala na vašem vremenu i ostati ćemo u kontaktu. Dati ćemo sve od sebe da ovu situaciju riješimo, vjerujte i samo se smirite.	D.Ž. Hvala vam puno i doviđenja!

U ovom transkriptu kod policijskih službenika vidljivo je nekoliko heuristika. Za početak navodimo „heuristiku fokalizma“, dakle ovdje se policijski službenici oslanjaju na tu prvu inicijalnu informaciju, koja naravno ima određene utjecaje u odabiru smjera istrage. Heuristika fokalizma sastoji se od selektivnog traženja, tumačenja pa i selektivnog pamćenja informacija dobivenih od supruge D.Ž., a razlog je ta inicijalna informacija i stvaranje prvog dojma. Možemo izdvojiti i heuristiku afekta. Kod heuristike afekta trenutačne emocije kao što su strah, zadovoljstvo, iznenađenje uvelike utječu na odluke, odnosno to je vrsta heuristike gdje su emocije te koje imaju vodeću ulogu. To je podsvjesni proces koji skraćuje proces donošenja odluka i omogućuje ljudima da funkcioniraju bez dovršetka opsežne potrage za informacijama.¹ Moramo naglasiti da na heuristike utječu razni faktori u vidu emocija, osjećaja i raspoloženja koji se u finalnoj odluci formiraju kao heuristike. U ovom razgovoru policijski službenici vode tijekom razgovora obazrivo sa što više osjećaja ne bi li izbjegli bilo kakvu rečenicu da povrijede suprugu nestalog. Mora se uzeti u obzir da ni policijski službenici nisu roboti bez osjećaja te da nisu imuni na emocije odnosno osjećaje koje se javljaju prilikom izvršavanja službenih zadaća. U ovom dijelu razgovora sam stav, boja glasa i držanje supruge nestalog odredila je smjer razgovora. Samim time vidimo da su i policijski službenici podložni heuristikama koje ćemo u narednom tekstu malo detaljnije opisati.

¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Affect_heuristic (stranica otvorena dana 14.11.2022)

Umjesto da se pretražuju svi relevantni dokazi, postavljaju se pitanja kako bi dobili potvrđan odgovor koji podupire našu teoriju. Traže se posljedice za koje bi očekivali da je njihova hipoteza istinita, a ne ono što bi se dogodilo da je lažna. Čak i mala promjena u formulaciji pitanja može utjecati na način na koji ljudi pretražuju dostupne informacije, a time i na zaključke do kojih dolaze. Različite osobine ličnosti utječu i međusobno djeluju na procese pristranog pretraživanja. Pojedinci se razlikuju u svojim sposobnostima obrane svojih stavova od vanjskih napada u odnosu na selektivnu izloženost. Selektivna izloženost događa se kada pojedinci traže informacije koje su dosljedne, a ne nedosljedne, s njihovim osobnim uvjerenjima.² Ova heuristika poznata je i kao „Yes man“, odnosno pristrano traženje informacija.

Pristranosti potvrde nisu ograničene na prikupljanje dokaza. Čak i ako dvije osobe imaju iste informacije, način na koji ih tumače može biti pristran. Ljudi postavljaju više standarde dokaza za hipoteze koje su u suprotnosti s njihovim trenutnim očekivanjima. Ovaj učinak je poznat kao "disconfirmation bias". Pristrano tumačenje nije ograničeno na emocionalno značajne teme. U jednom eksperimentu sudionicima je ispričana priča o krađi. Morali su ocijeniti dokaznu važnost izjava koje govore za ili protiv odgovornosti određenog lika. Kad su postavili hipotezu o krivnji tog lika, ocijenili su izjave koje podupiru tu hipotezu važnijima od proturječnih izjava.³ Kod pristrano pamćenih informacija ljudi se mogu selektivno sjećati dokaza kako bi pojačali svoja očekivanja, čak i ako prikupljaju, te tumače dokaze na neutralan način. Taj se učinak naziva "selektivno prisjećanje", "potvrđno pamćenje" ili "pamćenje pristrano pristupu". Psihološke teorije razlikuju se u svojim predviđanjima o selektivnom prisjećanju. Teorija sheme predviđa da će se informacije koje odgovaraju prijašnjim očekivanjima lakše pohraniti i pozvati od informacija koje se ne podudaraju.⁴

S obzirom na prikupljena saznanja, odmah nakon razgovora sa suprugom nestalog otišli smo na adresu P.B. kao trenutno jedine osobe koja se dovodi u vezu sa nestalim R.Ž. Osobu P.B. smo zatekli na adresi prebivališta te niže opisujemo tijekom intervjua sa osumnjičenim.

P.S. Dobro večer gospodine mi smo iz policije. Moje ime je inspektor G.N. i	P.B. Dobro večer, najbolje da o tome unutra u kući popričamo. Znae moja supruga ne zna da više ne radim kod njega.
---	--

² https://en.wikipedia.org/wiki/Confirmation_bias#Biased_search_for_information (stranica otvorena dana 09.10.2022)

³ https://en.wikipedia.org/wiki/Confirmation_bias#Biased_search_for_information (stranica otvorena dana 09.10.2022)

⁴ Oswald & Grosjean 2004, str. 88–89

kolega inspektor K. Radi se o osobi R.Ž. Možemo li popričati?	
P.S. Hvala, dakle vi ste već tri tjedna bez posla, a vaša supruga ne zna za to?	P.B. Hvala vam, tako treba i ostati. Dovoljno problema imamo
P.S. Ovakvim akcijama si nećete olakšati situaciju.	P.B. Ne znam što točno i o čemu se radi?
P.S. Pisma koja ste vi slali svome šefu, zato što se niste mogli pomiriti s otkazom.	P.B. Ja s time nemam ništa.
P.S. Ok vaš šef je nestao. Nešto prije toga je dobio prijeteću poruku na telefonskoj sekretarici. Čini se da je vaš glas... Slučajnost?	P.B. Ja ga nisam vidio.
P.S. Ovo je vaš rukopis ? (bilježnica na radnom stolu osumnjičenog)	P.B. Da to je moja bilježnica i to je moj rukopis.
P.S. Ako ste to vi pisali onda nemate ništa protiv da usporedimo vaš nesporni rukopis s rukopisom u prijetećem pismu?	P.B. Nemam ništa protiv.
P.S. Ustvari, mislim da uopće ne treba uspoređivati ništa jer se to vidi ovako. Znači, nema potrebe za grafološkim vještačenjem. Vidite gospodine, svaki rukopis je specifičan kao i svaki glas. Još uvijek ostajete pri svom iskazu da niste ovo napisali?	P.B. Dobro, htio sam ga samo malo prestrašiti, zato sam to napisao. Što onda?
P.S. I onda ste ga malo i oteli, tek tako da ga prestrašite ?	P.B. Nisam, s time nemam ništa, nisam ga vidio u zadnja tri tjedna od kada me otpustio s posla.
P.S. Recite mi ova masnica ispod oka, to su vas mačke izgreble?	P.B. Ne to sam se udario u vrata.
P.S. A morate paziti kuda hodate drugi puta.	P.B: Da.
PS: To je sve za sada, hvala. Molimo vas da ne napuštate grad bez našeg znanja, ovo je moj kontakt broj.	P.B. U redu.

25.10. 2020. Danas u vremenu 16 sati i 16 minuta na području X, u šumi, zaprimljena je dojava o lešu muške osobe. Policijski službenici odmah su izašli na teren provjeriti zaprimljenu informaciju. Dolaskom na mjesto potvrđuje se informacija o pronalasku leša muške osobe u četrdesetim godinama. Na tijelu se nazire rana u predjelu prsnog koša. Policija započinje sa osiguranjem mjesta događaja. Mjesto događaja osigurava se ograđivanjem trakama STOP POLICIJA te se postavljaju policijski službenici na sve prilaze da se spriječi kontaminacija terena, odnosno da se spriječi širenje informacija u javnost u vidu neželjenog fotografiranja pokojnog i prikaza mjesta događaja. Dolaskom kolega iz Kriminalističke tehnike i dežurnog patologa, vrši se površinski pregled leša radi pronalaska dokumenata kojim bi utvrdili identitet pokojnog te da se preliminarno utvrdi vrijeme odnosno ako je moguće i sam uzrok smrti. U unutrašnjosti jakne pronađen je novčanik sa osobnom iskaznicom, vozačkom dozvolom, bankovnom karticom te iznos novca od šest stotina kuna u apoenima od po sto kuna. Uvidom u osobnu iskaznicu utvrđuje se identitet pokojnog kao R.Ž., osobe čiji je nestanak prijavljen od strane supruge D.Ž. Preliminarnim pregledom od strane mrtvozornika vrijeme smrti otprilike odgovara vremenu nestanka osobe R.Ž. Pretragom okoline mjesta pronalaska tijela pronađen je pištolj marke Bereta sa kojim je moguće počinjeno ubojstvo R.Ž. Točne informacije imati ćemo nakon pregleda tijela od strane patologa.

Dana 25.10.2020 u 18 sati 55 minuta glavni osumnjičeni P.B. priveden je u sjedište kriminalističke policije PUZ-a, Heinzelova 98 u Zagrebu radi ispitivanja kao osumnjičenik koji se dovodi u izravnu vezu kaznenog djela „ ubojstvo“.

U 19 sati i 5 minuta osoba P.B. pristupa u prostoriju za ispitivanje. Prisutni su inspektor G.N. i viši inspektor G.K. Ispitivanje se bilježi zvučnim i slikovnim zapisom te je P.B. upoznat da se razgovor bilježi i snima kao što je i upoznat sa svojim pravima da se obavijesti njegov član obitelji, da ima pravo na branitelja, a ako ga ne može platiti, dodijeliti će mu se branitelj po službenoj dužnosti. Privedeni P. B. ima primjedbe na policijsko postupanje te se ista unosi u zapisnik. Ne želi da se obavijesti član obitelji niti želi branitelja te isto vlastoručno potpisuje u zapisnik. Ozljeda prilikom privođenja nije bilo.

Tijek ispitivanja:

<p>P.S. Nismo li vam lijepo rekli ako imate saznanja o nestalome da nam svakako kažete. Obzirom da niste odmah rekli sve što znate sada bi za to moglo biti kasno po Vas. Sada počnite govoriti dok se niste još dublje zakopali u probleme.</p>	<p>P.B. Rob sam svoga šefa, dakle bivšeg šefa. Nazvao sam ga u subotu, ostavio sam mu poruku na sekretarici, onda sam otišao do firme, znao sam da je tamo i da radi. Izašao je negdje iza 15:00 sati i odveo se. Ja sam ga pratio. Prišao sam mu tamo na početku šumarka i nije se moglo s njim razgovarati. Odmah se počeo derati, ja sam poludio.</p>
<p>P.S. Znači posvađali ste?</p>	<p>P.B. Da</p>
<p>P.S. I što dalje bilo?</p>	<p>P.B. Ja sam ga udario, pošaketali smo se, on je počeo krvariti iz nosa i onesvijestio se, a ja sam se prepao i pobjegao.</p>
<p>P.S. Ili ste možda na njega nasrnuli?</p>	<p>P.S. Nisam ga ubio. Nasrnuo jesam, ali ga nisam ubio. Sigurno postoje nekakvi dokazi tamo, on je krvario iz nosa.</p>
<p>P.S. Postoje, postoje. Slušajte me dobro, pronađen je pištolj u šumarku, a R.Ž. je ubijen iz pištolja. Pištolj je pronađen uz drvo pokraj mjesta ubojstva, a Vama se očito jako žurilo jer ste pobjegli.</p>	<p>P.B. Da, žurilo mi se, ali nije to bilo u šumarku. To je bilo na početku. To nije bilo pored drveta.</p>
<p>P.S. Možete nam pokazati gdje ste se točno potukli?</p>	<p>P.B. Mogu, možemo odmah otići pogledati.</p>
<p>P.S. Zahvaljujemo vam na suradnji, jednostavnije je tako za sve nas.</p>	

Dolaskom na mjesto za koje P.B. izjavljuje da su se potukli, a koje je otprilike pedesetak metara udaljeno od mjesta pronalaska leša, pronađeni su tragovi krvi i zakrvavljene maramice na kojoj su ušiveni inicijali pokojnog R.Ž.

	P.B. Evo vidite da ne lažem, to je dokaz.
P.S. To je samo dokaz da ste ga istukli i da ste bili ovdje, a vjerojatno ste ga odvucli do klupice i ubili, jeli tako bilo?	P.B. Pa dobro, tako i tako mi ništa ne vjerujete šta vam kažem.
P.S. Što imate neki problem, gdje to gledate?	P.B. Ona klupa ... na njoj je sjedila neka žena, imala je neku večernju haljinu ... tamo ona klupa... imala je veselu haljinu s nekakvim uzorkom rombova. Bilo mi je čudno da je tamo. Hladno je bilo, a kao da je nekoga čekala.
P.S. Ma kakvi rombovi čovječe šta pričate? Vi poznajete tu osobu koja je možda vidjela to što govorite?	P.B. Plavuša je bila, nemam pojma. U ranim tridesetim godinama.
P.S. U redu, u redu pođite s kolegom prema našem autu.	

Ono što u ovom primjeru možemo vidjeti je primjena heuristika na temelju indicija. Imali smo nekoliko potvrđenih dokaza. Stvorila se pristranost i favoriziranje dokaza koje imamo, osumnjičeni nije imao ni jedan dokaz kojim bi potvrdio svoju teoriju, iskustvo govori da je on sigurni počinitelj, a tu je i heuristika prepoznavanja.

S obzirom da smo naveli dvije heuristike (heuristiku potvrde i heuristiku prepoznavanja), možemo li zaista tvrditi da se ovdje radi o samo dvije heuristike?

Proučavanjem literature zaključujemo da postoji cijeli niz heuristika koje se isprepliću te je neizmerno važno da o tome ovdje govorimo, počevši od „kriminalističke heuristike“ koju poviše nisam naveo, no ona se navodi u literaturi za obrazovanje policijskih službenika čak i kao grana policijske psihologije. Moramo odmah ovdje jasno reći da su heuristike prožete indicijama odnosno da su indicije pogonsko gorivo heuristika. Dakle definicija heurističke kriminalistike kao heuristike indicija je blago rečeno vrlo upitna.

Kriminologija je samostalna znanost jer ima specifičan pristup proučavanju predmeta. Također ima specifične alate i metode za provođenje istraživanja, kao i organiziranu strukturu,

konceptualni okvir i vlastite teorije gdje se kriminalistička heuristika kao takva pronašla. Kriminološka se disciplina tradicionalno dijeli u tri kategorije: kriminalističke taktike, tehnike i metode. Međutim u posljednje vrijeme sve je veći fokus na podjeli područja na heurističku i silogističku kriminologiju. Mi ćemo u ovom dijelu rada ostati fokusirani na heurističku kriminologiju.

Kriminološka heuristika također se naziva i heuristička kriminologija, a naziva se i heuristikom indicija o čijoj realnosti smo poviše u tekstu i napisali. To je pristup kriminalnim događajima ili zločinima kao stvarnim fenomenima. Heuristička kriminologija ili heuristika indicija podrazumijeva sudjelovanje represivnih tijela u fazi istrage. To uključuje prikupljanje informacija i podataka, stvaranje pretpostavki, izvođenje zaključaka i provođenje eliminacija. Dakle, nabrajamo možda naočigled nevažne podatke no ako proučavate heuristike, sigurno će te primijetiti nevjerojatne sličnosti. Da malo približimo ovu tvrdnju navest ćemo nekoliko jednostavnih primjera.

Dakle, heuristička kriminologija protkana je stvaranjem pretpostavki, izvođenjem zaključaka i eliminacijom nevažnih podataka, odnosno to je sami temelj heuristike kao takve zar ne? Zar sve to navedeno ne bismo mogli nazvati možda drugim imenom? Kod recimo stvaranja pretpostavki, nije li to heuristika prepoznavanja? Prema Gigerenzer, G. i Brighton, H. 2009. heuristika prepoznavanja kaže, ako se prepoznaje jedna od alternativa, možemo pretpostaviti da ima višu vrijednost prema kriteriju. U našem slučaju situacija osumnjičene osobe govori da je bio u konfliktu, da se potukao i ozlijedio ubijenog, dakle bio je na samom mjestu zločina, no policijski službenici prepoznaju da osim toga što P.B. navodi da nije on taj koji je ubio, a zapravo sve činjenice govore drugačije, već da postoji još jedan trag koji vrijedi provjeriti. Dakle u tom trenutku istrage prepoznaju alternativu, odnosno mogućnost da zaista postoji tajanstvena žena i tu informaciju zapravo u trenutku vrednuju višom vrijednosti.

Za heuristiku fluentnosti kažemo, ako se prepoznaju obje alternative, ali jednu prepoznamo brže, zaključit ćemo da ona ima višu vrijednost prema kriteriju. Kao što smo naveli u tekstu iznad, policijski službenici su prepoznali mogućnost da zapravo imaju počinitelja s obzirom na činjenice tučnjave i priznanja da je osumnjičeni bio tamo, no prepoznaju i drugu mogućnost u pogledu još jedne osobe kao mogućeg počinitelja. Usvajanjem odnosno daljnjim usmjeravanjem istrage prema ženskoj osobi zapravo prepoznamo da „tajanstvena žena“ ima tu višu vrijednost.

Proučavajući ovu temu zaključujemo da se zapravo radi o jednoj terminologiji no možda fonetski zvuči drugačije. Zaključujemo da heuristike koje se koriste u kriminologiji nisu ništa više doli tkanje raznih heuristika.

S obzirom da je P.B. opisao ženu na klupici kao osobu koja bi po nekim parametrima mogla odgovarati osobi I.N. koja je bila prisutna prvom razgovoru kod supruge ubijenog, odlučili smo dotičnu pozvati na razgovor i moguće prepoznavanje od strane P.B.

Dopuna nakon razgovora slijedi....

Dana 26.10.2020. u 18 sati 55 minuta u sjedište kriminalističke policije PUZ-a, Heinzelova 98, Zagreb radi ispitivanja na intervju pristupila I.N.

P.S. Hvala što ste brzo odazvali na naš poziv.	I.N. Iskreno govoreći, ne znam zašto sam tu i ne znam zašto sam morala doći u haljini od prekjučer ?
P.S. Molimo vas za početak skinite kaput. Možete se malo okrenuti?	I.N. Što sam ja na modnoj reviji ili u policiji?
P.S. Okrenite se, molim Vas. Znam da zvuči glupo, no molim vas učinite to. Hvala vam na suradnji. Sada ćemo vam postaviti neka pitanja i molimo vas da govorite istinu i sa što više detalja. Možda će duže potrajati no bolje i tako nego da vas zovemo opet..... može?	I.N. Može.
P.S. Gospođo, kada ste zadnji puta bili u Xy parku?	I.N. U Xy parku? Mislim da nisam tamo nikad bila, a zašto?
P.S. Zato što su vas gospođo tamo vidjeli prošle subote oko 16 sati . Ja sam inspektor G.N. mi smo se čuli telefonski. Recite mi lijepo jeste li vi bili tamo ili niste?	I.N. Zašto bi vas lagala o tome?
P.S. Ovdje razgovaramo o ubojstvu, a ljudi obično u takvim situacijama lažu.	I.N. Moj Bože, pa vi mislite da sam ja upucala R.Ž.?

P.S. Gospođo mi ništa ne mislimo već provodimo istragu i prikupljamo dokaze. Sastavni dio toga je provjera alibija gospođo. Recite mi što ste radili datuma xy u subotu popodne?	I.N. Bila sam u gradu ali za to nemam svjedoke jer su me zeznuli.
P.S. S kime ste se trebali sastati?	I.N. Pa, trebala sam se naći sa D. ali ona nije došla.
P.S. Imali ste dogovor sa ženom ubijenog? Zašto?	I.N. Htjela se naći sa mnom, htjela je jednostavno porazgovarati o svome mužu.
P.S. Vi ste pretpostavljam bili u vezi sa njenim mužem ?	I.N. To je bilo više od jedne veze. Znači, mi smo se voljeli. On se htio rastati, ali to nije odgovaralo njegovoj ženi. Ona je znala za nas. Znala je da je igra završena i bila je luda od ljubomore. Htjela je svoga muža natrag. Što je bilo u subotu u parku ja ne znam.
P.S. Ali kako onda objašnjavate da su vas ipak vidjeli gospođo?	I.N. Haljina a možda haljina, pa ima je u katalogu. Prošli tjedan sam posudila katalog D.
P.S. Hvala vam lijepo.	

U ovom dijelu razgovora ističe se heuristika sidrenja kod policijskih službenika.

Kada se ističe heuristika sidrenja moramo biti svjesni da na navedenu heuristiku utjecaj imaju razni čimbenici odnosno vanjski faktori kao naprimjer boja i ton glasa, dodir, pokret, gestikulacije

Naprimjer, prilikom ispitivanja osumnjičene osobe prati se govor tijela u vidu svih poviše nabrojanih detalja, a da nismo zapravo niti svjesni o čemu se zapravo radi. Naravno da vješti kriminalac koji ima potrebna znanja (manipulacija emocijama, kontrola pokreta tijela) to može iskoristiti u svoju korist. Takav primjer vidimo u našem radu kod prvog razgovora sa ženom nestalog. Emocije su kako smo i naveli važan faktor pri donošenju odluka. Stari Dubrovčani imali su pravilo „ važne odluke se ne donose za vrijeme južine“ - utjecaj negativnih emocija, razdražljivost itd. U slučaju sa I.N. zaključak je zamalo otišao u krivom smjeru radi nedostatnog podešavanja odnosno sidra polarizacije stava, što bi značilo da i

policijski službenici i osumnjičena I.N. razgovaraju o istim događajima no njihovo tumačenje istih je dijametralno suprotno.

Ono što je interesantno je da i životinje imaju sidra u svojim obrascima ponašanja.

Ivan Petrović Pavlov je Ruski nobelovac koji je 1930. godine radio pokuse na psima.

Pavlov je dokazao da putem klasičnog uvjetovanja na psima to da su psi na neutralni podražaj koji im prije nije ništa značio počeli izlučivati slinu, odnosno zbog uparivanja hrane i zvona, psi su počeli na zvono reagirati isto kao i na hranu. Tako je nastao pojam Pavlovljev refleks.⁵

Je li Pavlovljev refleks primjenjiv i na ljudima? Svaki kriminalac pokušat će izbjeći odgovornost odnosno kaznu za počinjeni zločin. Možda neće početi sa izlučivanjem sline ako ima dojam da se izvukao, no zasigurno postoji bihevioralna reakcija. Vrlo često nakon što počinitelj izađe iz ne-komforne zone po njega, reagira nazovimo to likovanjem, samohvalom. Policijski službenici bez obzira što možda nisu uspjeli zadržati počinitelja, radne operacije nad njim nisu završile. Samo je operacija ušla u drugu fazu. Znalo se događati da se takve osobe hvale na javnim mjestima i iznose javno „modus operandi“, a da nisu ni svjesni da su pod prismotrom policije. Vrlo često počinju nekontrolirano trošiti novac ako je naprimjer razbojništvo nad bankarskom ustanovom bilo u pitanju. Inače, takvo se ponašanje zove heuristikom "Windfall Gains" odnosno „Mana s neba“

U ovom slučaju policijski službenici su ti koji traže baš tu sigurnosti u svoje postupke kod potvrđivanja odnosno razotkrivanja počinitelja kaznenog djela.

Možemo li pri ispitivanju tražiti auditorna i kinestetička sidra? Naravno da možemo ako posjedujemo znanje o istima. No ako smo u deficitu znanja u navedenom području, policijski službenik vrlo lako padne pod utjecaj vlastitih sidra ili pod utjecaj persuazije druge strane.

Dakle po završenom razgovoru policijskih službenika sa I.N. policajci su se uputili provjeriti detalje informacija i upotpuniti podatke koji nisu traženi kod prvog razgovora sa suprugom nestalog, baš radi prvo opisane pristranosti. S obzirom da su bili pod utjecajem pristranosti izgubili su dragocjeno vrijeme te doveli sebe, a i druge u neugodnu situaciju.

⁵ [https://hr.wikipedia.org/wiki/Ivan Petrovi%C4%8D Pavlov](https://hr.wikipedia.org/wiki/Ivan_Petrovi%C4%8D_Pavlov) (stranica otvorena na dan 20.11.2022)

Nakon završenog razgovora uputili smo se na adresu D.Ž., supruge ubijenog da provjerimo njen alibi.

P.S. Recite mi u petak navečer, jeste li bili kod I.N.?	D.Ž. Da jesam, išla sam donijeti F.N. neke stvari zamolio me i šta s time ?
P.S. Vaš suprug je u ormaru držao oružje, drugi dan je nestao, poslije podne istog dana je pronađen ubijen istim oružjem koji je držao u ormaru....	D.Ž. Što mislite da sam ga ja ubila? Pa mene nije nitko vidio u parku, vidjeli su nju. Ja ne izgledam sigurno kao ona! Kako vas nije sram pomisliti takvo što!
P.S. Kako uopće znate tko je koga vidio u parku? Istina da imamo svjedoka, ali nije prepoznao gospođu već njenu haljinu, a takvu haljinu ste mogli nabaviti i vi	D.Ž. Da, naručila sam to sranje od haljine iz ovog kataloga i plavu periku da izgledam kao ti (<i>obraća se prisutnoj I.N. ljubavnici od ubijenog</i>). Kao neka jeftina kurva, te otišla u park i samo sam htjela ponovno zavesti svog muža, ali onaj glupi idiot sve je pokvario. (bivši radnik) Time sam htjela utješiti svoga muža, pokazati mu da mi je najvažniji da sam ja najbolje za njega, ali on me je samo ponizio i odbacio. I onda sam poludjela, uzela sam pištolj i opalila.
P.S. Slučajno pretpostavljam.... niste vi samo tako poludjeli gospođu. Bili ste vi itekako hladne glave, htjeli ste prišiti ubojstvo njegovoj ljubavnici ili bivšem zaposleniku kome god. Zato ste se dogovorili sa I.N. za susret i niste se pojavili. Obzirom da ste se jako dobro organizirali, da ste oružje uzeli sa sobom namjerno, sad se lagano dignite, privedeni ste, idete do policijske postaje, a poslije toga u zatvor.	

Okrivljena je upoznata o svojim pravima.

Opisivanjem ovog kaznenog djela pokušali smo dočarati koliko se zapleta i novih momenata, ključnih za istragu može pojavljivati u jednoj kriminalističkoj istrazi. Navedeni događaj je istinit no imena su izmišljena.

Od samog početka istrage možemo vidjeti koliko nas neke naše heuristike mogu odvesti u sasvim krivom smjeru. Na početku samog transkripta vidimo situaciju gdje dolazimo do informacija da su pokojnom R.Ž. upućivana prijeteća pisma te da je imao konfliktnu situaciju sa svojim zaposlenikom. Osumnjičenog smo suočili sa informacijama koje imamo te kao što se vidi i sam je priznao na kraju da je on taj koji je slao prijeteća pisma te da su imali fizički obračun i da je bio na mjestu gdje je nađen leš ubijenog. Samim time zaključak je donesen vrlo brzo. Zašto? Zato jer smo imali čvrste dokaze. Čovjek bi mogao vrlo lako i brzo zaključiti, no evo, pokazalo se nešto sasvim suprotno. Kod druge osobe, zagonetne plavuše, možemo primijeniti heuristiku sidrenja. Samim time da smo imali svjedoka koji potvrđuje da je ona toga dana bila tamo, a njezine izjave su suprotne „iskazu“ koji je prije dala. naravno da je polazište kontaminirano. I za sami kraj gdje dolazimo do počiniteljice, u ovom djelu razgovora uočen je pomalo iznenađujući detalj gdje D.Ž. odnosno supruga ubijenog zna za detalj da je mogući ubojica viđen u parku te se nastavlja obraćati I.N. i častiti je epitetima „lake žene“ što bi u konačnici za nas bila reprezentacijska heuristika. Kahneman i Frederick, govore o tome da ljudi uspoređuju u ovom našem slučaju osobe (laka žena)

3.2 Primjer drugi

Intervju sastavljen dana xx.xy.zzzz. povodom vršenja kriminalističkog istraživanja nad xxxxyyz radi osnovane sumnje da je osoba počinila kazneno djelo razbojnička krađa.

Ps: dobar dan, izvolite sjesti	Xy: hvala
Ps molim vas osobnu iskaznicu	Xy: predaje osobnu iskaznicu te P.S. upisuje njezine osobne podatke i kontakt telefon u svoje bilješke o razgovoru.
Ps: gdje ste zaposleni	Xy: nezaposlena sam
Ps: odakle vam sredstva za život, ako ste nezaposleni	Xy: živim sa majkom koja ima skromnu mirovinu, te radi povremene poslove na crno
Ps : kakvi su to povremeni poslovi	Xy : pa npr. konobarim, čistim stanove ili sakupljam boce za otkup ambalaže
Ps: znate li zašto ste danas ovdje na razgovoru	Xy: ne bih znala
Ps: kada ste zadnji puta bili u Varaždinu	Xy: danas mi je prvi dan, inače živim u zagrebu, a u Varaždinu nisam nikada bila
Ps: da li ste sigurni u to što govorite?	Xy: jesam, eventualno ako sam bila u prolazu
Ps: kako mislite u prolazu, maloprije ste rekli da niste nikada bili u ovom gradu	Xy: ma mislila sam usput u prolazu kroz grad, dok sam išla prema Čakovcu
Ps: ok, a kada ste to bili u prolazu kroz Varaždin	Xy: pa ne mogu se točno sjetiti, ali ima tome već nekoliko godina
Ps: da li znate gdje je trgovina Bipa u Varaždinu	Xy: ne bih znala, ali pretpostavljam da je ima
Ps: zašto to pretpostavljate	Xy; pa to je veliki lanac trgovina po svim gradovima, pa je vjerojatno ima i u vašem gradu
Ps: točno, a što biste rekli da sam ja siguran da ste bili u Bipi u Varaždinu prije točno mjesec dana	Xy: ma nemoguće, kažem vam da ne znam gdje je Bipa

Ps: vi znate da ste kazнено evidentirani u našem informacijom sustavu, i to baš za više krađa po parfumerijama, među kojima je i Bipa, i to diljem R.H.	Xy: znam, ali to više ne radim
Ps: ok, sada ću vam pokazati snimku nadzornih kamera u Bipi Varaždin prije mjesec dana, recite mi da li prepoznajete osobu sa snimke	Xy: pa to je netko meni vrlo sličan, dobro možda sam bila u Bipi jer se nalazi uz glavnu cestu pa sam usput stala kupiti higijenske potrepštine, zar je to problem?
Ps: to nije problem, ali maloprije ste rekli da uopće ne znate gdje je Bipa u Varaždinu, a ja vam nisam rekao da se nalazi uz glavnu cestu, već ste mi to vi rekli	Xy: eto, malo sam se smotala i zaboravila
Ps: znači bili ste u Bipi u Varaždinu prije mjesec dana	Xy: jesam, sad sam vam rekla
Ps: što ste tamo kupili	Xy: pa rekla sam vam, neke higijenske potrepštine
Ps: i sve ste uredno platili, koliko je iznosi račun	Xy: ne mogu se sada sjetiti
Ps: pa to je bilo prije samo mjesec dana, sigurno se sjećate koliko ste platili račun i što ste kupili, ja osobno takve stvari pamtim, pogotovo kada sam prvi put u nekom gradu	Xy: pa kako to mislite
Ps: eto reći ću vam svoj primjer, ovog ljeta sam u zadru kupovao opremu za brod u jednoj trgovini nautičkom opremom, platio sam 600 kuna i to uzeo na tri rate karticom, a vi se sada ne možete sjetiti što ste kupili prije mjesec dana u Varaždinu	Xy: ne mogu
Ps: u redu, sada ću vam pokazati ostatak nadzorne snimke na kojoj se vidite vi u trgovini, kako sa police stavljate parfem u svoju torbu, a potom izlazite iz trgovine bez da platite to na blagajni. I nakon što vas je u	Xy: pa kako ste došli do mene

tome pokušala spriječiti zaštitarka, odgurnuli ste je i pobjegli iz trgovine sa parfemom	
Ps: to nije bitno, samo ću vam reći policijskim istraživanjem	Xy: a u redu, istina je da sam to učinila
Ps: zbog čega	Xy: pa kao što sam rekla, nezaposlena sam, i onda povremeno odem u trgovinu gdje ukradem neku stvar, ali pazim da joj vrijednost ne prelazi 1000 kuna jer znam da to nije kažnjivo do tog iznosa, već to ide privatnom tužbom. Ako me uhvate, što se ponekad dogodi, pozovu policiju koja im da moje podatke, uzmu mi robu koju vrate u trgovinu, a ovi iz trgovine me nikada ne tuže jer im se to ne isplati. Zato sam to učinila i kod vas u Varaždinu, ali nisam mislila da ćete me pronaći obzirom da nisam odavde.

Ovdje vidimo jedan klasičan primjer ispitivanja osumnjičene osobe sa time da je polazišna točka bitno drugačija nego kod kaznenih djela gdje nemamo nikakvih informacija o počinitelju. Za ovakvu situaciju bi Gigerenzer & Goldstein rekli „Uzmi najboljeg“. Ovdje imamo snimak iz dućana gdje je kazneno djelo zabilježeno, dakle imamo osnovne informacije u vidu fizičkog izgleda, vrijeme počinjenja, način izvođenja no naravno najbolje je samo priznanje počinitelja.

Kod heuristike „uzmi najboljeg“ zaključujemo koja bi od opcija bila najpovoljnija. U slučaju ispitivanja osumnjičene to je odabrani redoslijed pitanja koja bi bila najprikladnija da bi se došlo do konačnog cilja, a to je priznanje počinjenja kaznenog djela i otkrivanje nekih drugih informacija korisnih za policijske službenike. Kad smo pogodili nit koju smo tražili, a ovdje je to stavka gdje počiniteljica sama otkriva da zna gdje je Bipa u Varaždinu, pronašli smo ključ odnosno odgovor koji je razotkrio njeno obmanjivanje.

3.3 Primjer treći

Tijekom jednog uobičajenog radnog dana putem Operativnog komunikacijsko centra dolazi obavijest o dvostrukom ubojstvu. Dolaskom na adresu u Zagrebu u obiteljskoj kući pronađen je par ubijen tijekom seksualnog odnosa. Prvoj žrtvi (ženi) pucano je u leđa te je metak prošao kroz pluća, izašao na prednju stranu prsišta i pogodio muškarca odnosno drugu žrtvu. Obje žrtve ubijene su jednim metkom iz vatrenog oružja iz velike udaljenosti. Na mjestu zločina prisutna je dojaviteljica A. B. koja je i dojavila pronalazak mrtvih tijela. Dojaviteljica A. B. ispitana je odmah po dolasku inspektora Z.B. i G.N. na mjesto događaja.

P.S. Dobar dan Ana, mi smo inspektori Z.B. i G.N. moramo vam postaviti nekoliko pitanja, ako je to u redu?	A.B. Da može
P.S. Vi ste pronašli tijela ?	A.B. Jesam da, Sandra (žrtva) je bila moja najbolja prijateljica, ovo je njezina kuća.
P.S. Je li vaša prijateljica Sandra davala kakve naznake da možda u zadnje vrijeme nešto nije u redu?	A.B. Ne, nikako. Jučer smo telefonski razgovarale i bilo je sve normalno.
P.S. O čemu ste razgovarale ?	A.B. O ničem posebno, dogovarale smo se za trčanje, njen muž je često na poslovnom putu i odsutan od kuće pa mi je pričala o svom novom prijatelju.
P.S. Mislite li na drugu ubijenu osobu koju ste pronašli uz vašu prijateljicu Sandru?	A.B. Da
P.S. Kako ste vi ušli u kuću?	A.B. Zvonila sam, no kako nitko nije otvarao ušla sam sa ključem. Ključ je uvijek na verandi ispod tegle sa cvijećem. Onda sam ušla i zatekla ih mrtve , oprostite ali ovo je strašno. Ja sam samo htjela provjeriti je li sve u redu.
P.S. Koliko dugo poznajete ubijenu?	A.B. Još od srednje škole, bili smo najbolje prijateljice.

P.S. Taj prijatelj, ljubavnik, poznavali ste ga?	A.B. Ne, nikada ga nisam upoznala iako su bili u vezi tri mjeseca
P.S. Je li suprug možda znao za ljubavnika?	A.B. Ma kakvi, ona je to vješto skrivala. No ona se jako promjerila od kada ga je upoznala. No to je valjda normalno nakon devet godina braka
P.S. U kojem smislu? Nešto nije funkcioniralo između nje i muža?	A.B. Pa baš i ne, svatko od njih je vodio svoj život.
P.S. A gdje ste vi bili sinoć između dva i četiri?	A.B. Kući, spavala sam
P.S. Hvala vam za sada	A.B. Molim

U ovom djelu razgovora opisuje se početak policijskog postupanja i radnji gdje jasno možemo vidjeti najmanje dvije heuristike na djelu. Moramo uzeti u obzir specifičnost policijskog poziva no samim time i način razmišljanja policijskog službenika. Prilikom početnih radnji i prije samog dolaska na mjesto događaja kod svakog iskusnog kriminaliste aktivira se set pitanja koja se u policijskoj literaturi nazivaju osam zlatnih pitanja kriminalistike, a mi ćemo ih ovdje nazvati heuristikama zlatnih pitanja. Da bi smo jasnije predočili što je heuristika zlatnih pitanja, detaljnije ćemo opisati o čemu se ovdje radi. Iz indicija, policijski službenik mora donijeti neki induktivni zaključak. Međutim, objektivno utvrđivanje je zamagljeno heuristikama. Policijski službenik mora objektivno utvrditi, ali on za to utvrđivane ima samo indicije. Da se vratimo na zlatna pitanja, prvo pitanje glasi „Što se desilo?“ . Odgovor na ovo pitanje nije moguće dobiti oslanjajući se na podatke iz dojave operativnog komunikacijskog centra. Moramo uzeti u obzir efekt pokvarenog telefona radi uznemirenosti i dezorijentacije dojavitelja. Znači odgovor na prvo pitanje policijski službenik mora objektivno utvrditi dolaskom na mjesto događaja. Druga pitanja glase „Gdje se desilo?“ (u ovom slučaju mjesto pronalaska tijela ne mora nužno biti i samo mjesto izvršenja ubojstva), kada se desilo, kako se desilo, čime je djelo izvršeno, s kime je djelo vršeno (koliko počinitelja je učestvovalo u izvršenju kaznenog djela), zašto je došlo do njega, nad kime je počinjeno i naravno tko je počinitelj. Sada kada smo se upoznali što su zlatna pitanja, jasnije je zašto smo pitanja nazvali heuristikom zlatnih pitanja. Nema policajca koji u glavi ne vrti set tih istih pitanja prije samog dolaska na mjesto zločina. Na heuristiku zlatnih pitanja veže se i niz drugih heuristika, naprimjer kroz uvodni razgovor sa dojaviteljicom A.B. policijski službenici

doznaju prve informacije kako je žrtva imala ljubavnika, da muž za njega nije znao te da očigledno imaju problema u braku. Sa saznanjem prvih informacija od dojaviteljice te nakon prve heuristike „zlatnih pitanja“ ,a koje nam objektivno pomažu u metodičnosti postupanja moramo uzeti u obzir da nas često heuristike i prevare. U ovom slučaju na naša zlatna pitanja nadovezuje se heuristika stereotipa. Kod heuristike stereotipa policijski službenik u ovom slučaju ima očekivanje da je suprug povezan sa ubojstvom, a da zapravo nije obavio razgovor s njime. Heuristika stereotipa pokrenuta je površnim informacijama o njihovom braku i činjenicom da je žrtva imala ljubavnika. Heuristika stereotipa ne mora nužno biti negativna. Dokazano je da stereotipi olakšavaju pamćenje i procesuiranje podataka. Naprimjer kod počinitelja kaznenih djela koji imaju specifičan način djelovanja kao što je na primjer provala u kuću na balkonska vrata. Imamo u gradu određeni broj takvih lopova i znamo za njih, no takav oblik provala treba spojiti sa tim počiniteljem. Zanimljivo je da policijski službenici koji rade na takvim kaznenim djelima pamte gotovo najsitnije detalje oko svakog pojedinca. Kod svakog novog slučaja vrlo često se čuje izjava od kolega „Ma to ti je X.X. sto posto“ Pa sjećaš se da je već napravio to i to. No nitko nije prethodno uopće provjerio da li je ta osoba uopće recimo bila u Hrvatskoj u to vrijeme. E to možemo nazvati heuristikom stereotipa na djelu. Momentalno se zna ime i prezime, način djelovanja, alate koje koristi pri provalama, oni sitni detalji. No prve informacije u ovom slučaju možemo nazvati i heuristikom uzročnosti zar ne? Muža ubijene žene nigdje još nema, ona je imala ljubavnika. Možemo reći da se pojavila i privlačnost stvaranja nekakvih kronoloških obrazaca u stvaranju uzročnosti počinjenja ubojstva. Heuristike su zaista isprepletene pa čak se kao što vidimo na primjeru i nastavljaju jedna na drugu.

Nastavak događanja...

U vrijeme razgovora sa A. B. u kuću ulazi muž ubijene I.K. te mu policijski inspektori priopćavaju vijest o smrti njegove žene S.K. Inspektor G.N. obavlja prvi razgovor sa mužem ubijene promatrajući njegovo gotovo ležerno držanje tijela i način komunikacije . Prije nego nastavimo, sjetite se gore navedenih heuristika.

<i>P.S. Iskreno mi je žao što smo ovdje u ovoj situaciji no razumijete da vam moram postaviti nekoliko pitanja, nadam se da to neće biti problem?</i>	<i>I.K. Ne, to mi je sada najmanji problem.</i>
<i>P.S. Recite da li znate tko bi mogao imati motiva nauditi vašoj supruzi?</i>	<i>I.K. Pa zaista ne znam, sada mi baš nitko ne dolazi na pamet no nekada davno bila je jedna njena prijateljica iz srednje škole koja joj je prijetila.</i>
<i>P.S. Molim vas recite mi o čemu se radi.</i>	<i>I.K. Ma davno je to bilo ne treba to shvatiti ozbiljno.</i>
<i>P.S. Recite vi meni, a ja ću procijeniti je li ozbiljno ili nije, sada je svaka informacija važna.</i>	<i>I.K. Ma radilo se o nekakvoj prijetnji, neko ime, ne mogu se sjetiti no ona piše dnevnik, možda tu nešto piše.</i>
<i>P.S. Molim vas da nam date taj dnevnik da ga pregledamo, to bi nam sigurno bilo od pomoći.</i>	<i>I.K. Ma naravno, nema problema</i>
<i>P.S. Oprostite, znam da je pitanje krajnje neugodno no moram pitati. Jeste li znali da vam supruga ima ljubavnika?</i>	<i>I.K. Da , imali smo prešutni dogovor oko toga, oko tih vanbračnih izleta. I ja sam imao druge žene.</i>
<i>P.S. Ako je suditi po tome onda vam brak baš i nije funkcionirao ?</i>	<i>I.K. Ma ne, to je samo seks i ništa više. Bili smo sretni i zadovoljni u braku. Ti izleti nisu doveli naš brak u pitanje.</i>
<i>P.S. Gdje ste bili ovu noć između dva i četiri sata?</i>	<i>I.K. Bio sam u hotelu XX</i>
<i>P.S. Bili ste sami ?</i>	<i>I.K. Ne. Bio sam sa prijateljem K.R, pili smo čitavu večer, možete ga pitati.</i>

U ovom djelu razgovora možemo primijetiti efekt atribucije. S obzirom da policijski službenik oprezno sortira informacije od sugovornika, možemo pročitati određenu dozu nepovjerenja. Uzmemo li u obzir okolnosti da je supruga sugovornika ubijena, on nije bio prisutan u gradu, bio je u upitnom društvu, postojale su druge osobe u braku, nepovjerenje nije stran pojam. Dakle policijski službenik je pod utjecajem vanjskih faktora u razgovoru sa mužem ubijene te zaključuje da nešto u njegovim izjavama nije istinito. Zapravo inspektor je u određenom trenutku već kognitivno pripisao ovo kazneno djelo I.K. bez da zapravo ima konkretne dokaze. Inspektor je sklon pripisivanju određenih ponašanja i osobnosti, ali što je s konkretnim dokazima? Imaju samo indicije, no rekli smo da su heuristike satkane od niza indicija. Dakle niti heuristika atribucije nije izuzetak.

Nakon što su policijski službenici obavili prve razgovore te nesvjesno bili ofarbani heuristikama, započeli su sa standardnim procedurama kod ovakvih teških kaznenih djela, a to je provjera alibija muža ubijene g. I.K. Bez obzira na heuristike, svjesne ili nesvjesne, policija ne odstupa od svoje propisane metodologije.

Slijedeći dan na razgovor je pozvan g. K.R. koji je navodno bio cijelu noć sa I.K. u hotelu. K.R. pristupa na razgovor i nakon uvodnih formalnosti i obavijesti, policijski službenik započinje sa intervjuom.

<i>P.S. Dobar dan, ja sam inspektor Z.B., a ovo je moj kolega G.N. Recite mi da li ste jučer vidjeli I.K.</i>	<i>K.R. Da bili smo jučer zajedno</i>
<i>P.S. Zašto ste se vidjeli i gdje?</i>	<i>K.R. Pa nismo se odavno vidjeli i našli smo se u hotelu XX i dobro se sašili od cuge, baš smo se ubili.</i>
<i>P.S. Normalno da se niste dugo vidjeli kad ste četiri godine bili u zatvoru.</i>	<i>K.R. Ma da, ali vani sam. Ja sam svoj dug društvu otplatilo. Pušten sam radi dobrog vladanja i šta sad?!?</i>
<i>P.S. Nemojte zaboraviti da ste uvjetno pušteni. Do kada ste bili sa I.K. i koje ste točno piće pili?</i>	<i>K.R. Kaj ja znam, cugali smo sve kaj smo našli u baru, a onda smo otišli na benzinsku po još jer nam nije bilo dosta.</i>

<i>P.S. Dobro, a kad ste otprilike išli po još pića i na koju benzinsku pumpu? Cijelu noć ste bili zajedno?</i>	<i>K.R. A negdje oko pola jedan , tamo neka pumpa pokraj hotela. Da da cijelu noć smo cugali, sašili se i zakrmili.</i>
<i>P.S. A vi čim ste izašli iz zatvora odmah do prijatelja jel ? Pa tek ste izašli. Kako to da ste se odmah išli naći sa I.K. Da niste išli posuditi novac? Sigurno nemate novaca, a vaš prijatelj je ipak poduzetnik.</i>	<i>K.R. Ma kaj je vama, pa on nema žute banke. Ja sam platio cugu i sa mojim autom smo išli na tu benzinsku.</i>
<i>P.S. Čekajte, I.K. je poduzetnik sa respektabilnim poduzećem, Nekretnine, auti, kako mislite da nema novaca?</i>	<i>K.R. Dečki, kažem vam. On nema filira. Firma mu je u rasulu, love nema, a nekretnine su sve njene. Ona je ta koja ima lovu, a ne on. Samo kaj od nje nema nikakve pomoći, nisu si baš dobri.</i>
<i>P.S. Hvala na informacijama i nemojte napuštati grad bez da smo vam odobrili. Ok? Za sada ste slobodni. Policajac ispred vrata će vas ispratiti iz zgrade van.</i>	<i>K.R. Ok. Doviđenja</i>

Nakon obavljenog razgovora sa K.R. policijski službenici donose zaključak da K.R. pruža alibi svojem prijatelju, odnosno mužu ubijene. Došlo se do novih saznanja o imovinskoj slici I.K. i o mogućim neslaganjima oko financijskog aspekta unutar bračne zajednice, što ujedno baca novo svjetlo u istrazi. Muž ubijene zapravo ima motiv za ubojstvom supruge jer je nasljednik pokretnina i nekretnina. No po nalazima patologa žrtve su ubijene oko tri sata u noći, a hotel gdje je suprug boravio sa svojim prijateljem je udaljen dva sata do Zagreba što znači da suprug nije mogao biti egzekutor. Još jedan novi moment je da su osobe ubijene iz snajperske puške sa velike udaljenosti. Sami odabir oružja egzekutora sužuje tijekom istrage sugerirajući da je ubojica vojno educirana osoba ili lovac.

Inspektori rade rezime prikupljenih informacija i ovdje prepoznajemo „heuristiku izomorfnosti“, da budem precizniji na ovom djelu transkripta heuristike kao da sublimiraju, mijenjaju agregatna stanja pa se opet vraćaju u prvobitno, prelijevaju se iz jedne u drugu. Spomenuli smo da su heuristike satkane od indicija, emocija, prethodno usvojenih znanja, općenito evolucijom jedinice, tako da promjenom emocije, mijenja se i heuristika.

Uvidom u dnevnik žrtve, policijski službenici uočavaju da je žrtva primala prijetnje smrću od osobe imena Renata, no da ih nije shvaćala ozbiljno jer su prijetnje upućene sa velikim vremenskim odmakom. S obzirom da je navedeno u dnevniku da je izvjesna Renata išla u razred sa žrtvom, policijski službenici odluče kontaktirati A. B. koja je pronašla tijela, a isto tako je išla u razred sa ubijenom.

<i>P.S. Dobar dan, imate trenutak za nas, naime trebamo nekoliko informacija oko ubojstva vaše prijateljice.</i>	<i>A.B. Dobar dan i vama. Imam ali kratko molim vas jer evo vidite radim.</i>
<i>P.S. Naravno, brzo smo gotovi.</i>	
<i>P.S. Da li poznajete nekakvu Renatu koja je s vama i pokojnom Sandrom išla u razred?</i>	<i>A.B. Poznajem da. Bile smo u istom društvu za vrijeme srednje škole. Zašto</i>
<i>P.S. Pa zato što je vaša prijateljica u svojem dnevniku napisala da joj Renata prijeti smrću. O čemu bi se tu moglo raditi. Zašto bi Renata htjela nauditi Sandri?</i>	<i>A.B. A joj pa to je davno bilo, no bila je jedna ružna situacija.. no kaže, od toga je prošlo skoro petnaest godina.</i>
<i>P.S. Gledajte, mi sada pratimo svaki trag pa i iz prošlosti. Recite nam što se točno dogodilo, kada i gdje?</i>	<i>A.B. Ja sam tek položila vozački ispit i nas tri prijateljice i dva prijatelja iz razreda smo odlučili izići van sa mojim autom. Renata je bila sa nama. Namjera nam je bila ići na jedan tulum no Renata se predomislila jer je bila sramežljiva. Sandra ju je zadirkivala oko toga i rekla joj da izađe iz auta kad neće ići s nama. Renata je to i učinila. Stopirala je da se vrati kući, stao je neki kamionđija i silovao je. Ona je za to krivila Sandru i prijetila joj.</i>
<i>P.S. Pa što mislite je li Renata kadra počiniti ubojstvo?</i>	<i>A.B. Gledajte, mene je poslije tog događaja porezala po ruci nožem. Tada su je izbacili iz škole. Navodno je i vježbala pucanje na našim slikama no nikada poslije nije radila probleme.</i>

<i>P.S. A ova treća cura, što je s njom?</i>	<i>A.B. Dora? Dora V. se odselila i nakon toga nemam više kontakt s njom, ali mi je ostavila adresu.</i>
<i>P.S. A ta Renata? Sjećate se možda prezimena adrese? Zna li što sada radi?</i>	<i>A.B. Ma ona je pukla treba psihijatra. Navodno ima nekakvu streljanu na izlazu iz grada. Ne zanima ju ništa osim oružja. Bolesno</i>
<i>P.S. Da li možda Renata ima snajpersko oružje?</i>	<i>A.B. Ne znam i ne zanima me. No mogu vam dati adresu streljane. Sada me molim vas ispričajte.</i>
<i>P.S. Naravno. Hvala vam na informacijama</i>	

Nakon razgovora sa A.B. inspektor Z.B. predlaže da odmah odu na adresu streljane i da obave razgovor sa sada već osumnjičenom Renatom. Inspektor G.N. se ne slaže sa kolegom iz razloga što zapravo nemaju nikakav konkretan dokaz, a za detaljan pregled streljane trebaju sudski nalog. Stoga se dogovaraju da jedan od njih sutra ode u streljanu i prijavi se kao klijent te da napravi prve izvide ako je moguće. U međuvremenu, hicem iz snajpera ubijena je i druga osoba, ranije spomenuta Dora V. Sve tri žrtve ubijene su iz istog oružja. Inspektori žurno odlaze na adresu A.B. kao još jedine žive osobe iz srednjoškolskog društva te u zadnji moment spašavaju život A.B. na način da inspektor Z.B. opaža crveni laserski ciljnik na tijelu i odguravanjem joj spašava život u zadnjem trenu. Ubojica je promašio!

Kada saberemo sve poviše nabrojane informacije dolazimo do apsolutne konfuzije te se i temelji zaključivanja mijenjaju, odnosno mijenja se i heuristika. Zanimljivo je kako se ljudski um brzo prilagodi i jednostavno potisne trenutno nevažnu informaciju, emocija nestaje no rađa se druga. Tako i heuristike. Ako smo rekli da su heuristike adaptivni alati, pa čak i mentalne ladice, onda možemo reći da u ovoj situaciji naš mozak zatvara jednu, a otvara drugu ladicu.

U međuvremenu jedan od inspektora se približio dotičnoj Renati u vidu prijateljstva i zajedničkih interesa oko ljubavi prema oružju.

Ovdje bi istaknuli afektivnu heuristiku. Paul Slovic je rekao „ Što ih više umire, to se manje brinemo“ On govori o psihičkom umrtvljenju, govori o kolapsu suosjećanja navodeći strašne istinite primjere iz 2003. godine koji su se dogodili u Africi u gradu Darfuru. No gdje je poveznica sa našom situacijom? Kako smo rekli , ljudski um je prilagodljiv do te mjere da neki ljudi kontroliraju i emocije. Kao primjer možemo navesti poligraf. Da se vratimo na meritum naše priče, inspektor se približio osumnjičenoj na način da je prilagodio svoje alate, emocije sveo na minimum da dobije sve potrebne informacije. „ Renatu“ nitko neće upucati kao u Paulovom primjeru sa Darfurom, ali Renata ako joj se dokaže može odležati i 50 godina zatvora. Nije li to slično pogubljenju. U trenutku takvih oblika prikrivenih dokaznih radnji gubi se svaki oblik ljudskosti s ciljem prikupljanja dokaza i metaforičkim pogubljenjem Renate. Ne postoji suosjećanje za nju. Uz tri prethodne žrtve tko će obratiti pažnju na još jedan uništen život i to jednog ubojice. Emocije pozitivne ili negativne ponesu val koji se pretvori u djelovanje. Sjetimo se da i Biblija govori o emocijama „ Tako malen ud ,a šumu zapali“

Uzimanjem čahura i zrna ispaljenog iz Renatinog oružja, utvrđeno je balističkim vještačenjem da ubojica nije pucao iz njenog oružja. Činilo se da ova ubojstva polako poprimaju obrise još jednog uspješnog riješenog slučaja no situacija se poprilično mijenja. U prostorije nepozvan pristupa K.R., prijatelj supruga ubijene S.G.

	K.R. Ljudi pomozite mi. U problemu sam, a apsolutno sam nedužan, ne želim opet u zatvor
P.S. Polako gospodine , smirite se. Sjednite. O čemu se radi, o čemu pričate?	K.R. Onu večer, kada smo bili u hotelu i cugali. Izgleda da je I.K. izašao, uzeo moj auto i udario neku ženu i skoro ju ubio. Žena je zapamtila broj registracije i sada ispada da sam ju ja zamalo pogazio. Znae da sam na uvjetnoj, vratit će me u zatvor, a nisam kriv. Pomozite mi molim vas!
P.S. Jeste vi na kraju stvarno bili u tom hotelu ili niste?	K.R. Ma jesmo, no ja sam se razbio od cuge i zaspao, on očito nije.

P.S. U redu. Pričekajte u hodniku sa policajcem i ne napuštajte zgradu ni slučajno!	
---	--

U ovom djelu razgovora vidimo izvornu emociju, nagon za preživljavanje, prilagodbu na sve što je potrebno. To je ono što vidimo kod K.R. Zna koja je posljedica kršenja uvjetne kazne i za njega to je kraj. Ovdje na djelu vidimo heuristiku nagodbe. K.R. bi napravio sve da se sačuva od zatvora, odnosno automatizmom čini sve da izazove sažaljenje kod policijskih službenika.

Sa ovim novim informacijama inspektori zaključuju da je muž ubijene ipak imao vremena neopaženo izaći iz hotela te izvršiti ubojstvo svoje supruge. Odmah se upućuju na njegovu adresu da provjere informacije i da pokušaju saznati istinu gdje se stvarno nalazio u vrijeme ubojstva. Dolaskom na adresu inspektori zatiču otvorena ulazna vrata te ulaze u kuću. Dozivaju I.K. no on se ne odaziva. U jednim trenu muška osoba istrčava iz zadnjeg dijela kuće preko dvorišta prema obližnjoj šumi. Inspektori su potrčali za osobom uz jasne glasovne naredbe „STOJ POLICIJA“ no osoba se ne obazire te nestaje u šumi. Inspektori trče za njim, razdvajaju se da pokriju čim širi teren. U jednom trenu iza drva izlazi muž ubijene sa snajperskom puškom te razoružava inspektora G.N. te mu prijeti smrću.

	I.K. Okreni se! Ne želim ti pucati u leđa
P.S. Misliš kao što si pucao i svojoj ženi u leđa? Sad me moraš u oči pogledati. Možeš to uopće?	I.K. Bolje nije ni zaslužila. Misliš da te se bojim? Ne bojim se murje, uostalom i ti si gotov.
P.S. A šta je s prijateljicom?	I.K. Toj glupači iz streljane sam prišio sve ovo, a ti ćeš biti samo šlag na torti.
P.S. Stari ne ide to baš tako kako si ti to zamislio, u strahu su velike oči znaš....	

Na kraju ove cijele drame, policijski službenik se nalazi u vrlo podređenom položaju, no uočava jedan bitan detalj te vrlo vješto koristi „heuristiku govora tijela“. Kao što smo do sada već u ovom radu spominjali heuristike su ispunjene emocijama, one su adaptivni alati, primjenjuju ranije usvojena znanja, a ta znanja su i memorirani pokreti tijela.

Naprimjer u ovom slučaju policijski službenik provocira kriminalca da ga gleda u oči, zapravo ga želi podčiniti, omesti, dobiti na vremenu. Instinktivno uočava slabost kriminalca te se prilagođava novonastaloj situaciji kroz ovaj detalj. No ovaj detalj ovoga puta mu možda spašava život. Heuristika govora tijela je jedan zapravo pradávni alat koji je čovjek stoljećima razvijao i prilagođavao se situacijama u ulozi lovca, a u ovom našem slučaju lovine.

U tom trenutku situaciju spašava inspektor Z.B. koji se prikrađa ubojici s leđa te ga svladava i razoružava. I.K. je uhićen radi ubojstva tri osobe te ubojstvo u pokušaju druge prijateljice i policijskog službenika. I.K. je upoznat sa svojim pravima te predan pritvorskom nadzorniku. Balističkim vještačenjem potvrđeno je da je njegovo oružje korišteno prilikom ubojstava. Na sudu priznao je sve što mu se stavljaló na teret.

I.K. osuđen je zbog teškog ubojstva tri osobe radi koristoljublja, odnosno prikrivanja drugog kaznenog dijela na kaznu zatvora u trajanju od 34 godine.

4. Zaključak

Heuristike su logičan proces odabira podataka kojih se najlakše prisjećamo uz najmanje napora. Često se proučavaju u policijskom poslu no imajmo na umu da ih koristi većina ljudi u svakodnevnom životu. Prilikom donošenja nekih odluka, koristimo intuiciju, što često dovodi do boljih rezultata od racionalnog donošenja odluka. To je zbog činjenice da intuicija zahtijeva manje vremena i truda nego donošenje logičnih odluka. Zamislimo li da se osudi krivi počinitelj nekog kaznenog djela, kakva bi to bila nepopravljiva šteta koja bi bila nanesena osumnjičenom i njegovoj užoj i široj obitelji. Zbog toga svi donositelji odluka moraju biti spremni na sve moguće scenarije. To je zato što čak i pozitivne ali i negativne promjene u funkcioniranju mogu imati velik učinak na donositelje odluke. Jedan od glavnih uzroka loših odluka je iracionalno razmišljanje i pristranost donositelja odluka. Sami proces donošenja odluka, ovisi o mnogo različitih čimbenika koji na njega utječu. Ljudi, gotovo svakodnevno donose nekakve odluke, bilo da se radi o sitnim svakodnevnim situacijama koje su neophodne za život i funkcioniranje u složenom društvu ili većih značajnih odluka koje mogu utjecati izravno ili neizravno ne samo na naš život već i na živote naših bližnjih. Te odluke često donosimo koristeći mentalne prečice.

Područje bihevioralne ekonomije, odnosno proučavanje heuristika postalo je važno kako u ekonomiji tako i u samoj kriminologiji, no međutim nedovoljno zastupljeno. U ovom diplomskom radu obrađuje se tema heuristika i pristranosti u otkrivanju nekih kaznenih djela. Na stvarnim i živim primjerima pokazali smo komunikaciju policijskih službenika, svjedoka i osumnjičenika, te smo ukazali na pojavu pristranosti i heuristika s kojima smo se susretali. Na tim primjerima pokušali smo objasniti koje smo heuristike primijetili te smo iste i detaljnije pokušali objasniti. Iako smatramo da su dobiveni rezultati važni i vrijedni, smatramo da je potrebno ukazati na određena ograničenja ovoga istraživanja. Prije svega, valja naglasiti da je ovo studija slučaja, koja metodološki spada pod kvalitativnu metodu istraživanja kojem je cilj steći što bolji uvid i razumijevanje heuristika u poslu policijskih službenika na temelju deskriptivnih podataka. Stoga smo koristili analizu prikupljenih podataka, a to su opažanje i studije slučajeva. Odluke donesene u policijskom poslu nose izuzetno veliku odgovornost. Kriva procjena situacije može dovesti do katastrofalnih posljedica za mnoge ljude, ne samo pojedinca. Kada bi postojala edukacija unutar policije, odnosno kada bi se bihevioralna ekonomija uvrstila u kurikulum i postala jedan nastavni kolegij u obrazovanju mladih policajaca, grešaka bi bilo daleko manje. Pretpostavljamo da bi se do otkrivanja kaznenih djela dolazilo puno kvalitetnije i vremenski kraće, što u konačnici znači i kvalitetnije iskorišteno

radno vrijeme odnosno ulaganje u ljudske resurse, koji su kao i u većini djelatnosti najvrjedniji i najkompetentniji resurs u koji treba cjeloživotno permanentno ulagati. Jedan tako veliki sustav mora primjenjivati i pratiti znanosti koje nisu dovoljno zastupljene. To smo naučili u otkriću Ivana Vučetića i njegove daktiloskopije. Discipline kriminalističke tehnike koja se bavi proučavanjem papilarnih linija formiranih u raznim oblicima na jagodicama i člancima prstiju, a sve u cilju dokazivanja identiteta živih i mrtvih osoba, kao i pronalaženje počinitelja kaznenih djela. Tako bi i ovaj skroman rad, gdje smo samo lagano „zagrebli ispod površine“ mogao biti početak nekog ozbiljnijeg longitudinalnog istraživanja koji bi doprinio lakšem i kvalitetnijem dokazivanju počinitelja. Ovi primjeri koje navodimo u radu ukazuju nam koliko je neophodno i dalje neprestano raditi na osvještavanju važnosti heuristika u poslovima policijskog službenika, kako bi se izbjegle pogreške u kriminalističkoj praksi.

5. Literatura

1. Polšek, D., Bokulić M., (2014) „Dvije paradigme objašnjenja kognitivnih pristranosti u zaključivanju“
2. Polšek, D., Bovan, K., Uvod u bihevioralnu ekonomiju, Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivan Pilar.
3. Gigerenzer, Gerd, Snaga intuicije: Inteligencija nesvjesnoga, Algoritam, Zagreb, 2008
4. Gigerenzer, G., Todd, P., (1999) „Brze i jednostavne heuristike. Adaptivna kutija s oruđem“
5. Kahneman, D., Slovic, S. P., Slovic, P., Tversky, A. (1982). Judgment under uncertainty Heuristics and biases. Cambridge university press.
6. Kahneman, D., Frederick, S. (2002). Representativeness revisited: Attribute substitution in intuitive judgment. Heuristics and biases: The psychology of intuitive judgment
7. Tversky, A., Kahneman, D. (1974). Availability: A heuristic for judging frequency and probability. Cognitive psychology.
8. Tversky, A., Kahneman, D. (1975). Judgment under uncertainty: Heuristics and biases.
9. Berislav Pavišić, Kriminalistika 1, Pravni fakultet sveučilišta u Rijeci, 1997
10. Žerjev C. (1986); Kriminalistika, obrazovni centar za unutarnje poslove R. Hrvatske, Zagreb
11. Bošković M. (2008); Osnovi kriminalistike, USEE – Unija fakulteta jugoistočne Evrope
12. Kresoja M. (2006); Kriminalistika za osnovno policijsko obrazovanje
13. Krivokapić V. I Žarković M. (1999); Kriminalistička taktika, Viša škola Unutrašnjih poslova, Beograd
14. Abazović, M. (2010). Ogleđi o sigurnosti. Sarajevo: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije.
15. Balen, M. (ur.) (2000). Ljudska prava i policija: Priručnik za obuku policije o ljudskim pravima. Zagreb: MUP RH
16. Bojanić, N.; Korajlić, N.; Kavazović, M. (2015). Kriminalistička tehnika, Visoka škola “CEPS – Centar za poslovne studije” Kiseljak
17. Berislav Pavišić - Duško Modly - Petar Veić, Kriminalistika, Zagreb, 2006

5.1 Mrežni izvori

https://en.wikipedia.org/wiki/Affect_heuristic (stranica otvorena dana 14.11.2022)

https://en.wikipedia.org/wiki/Confirmation_bias#Biased_search_for_information

(stranica otvorena dana 09.10.2022)

https://en.wikipedia.org/wiki/Confirmation_bias#Biased_search_for_information

(stranica otvorena dana 09.10.2022)

https://hr.wikipedia.org/wiki/Ivan_Petrovi%C4%8D_Pavlov (stranica otvorena na dan

20.11.2022)

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL Odjel za odnose s javnostima

STUDIJ diplomski sveučilišni studij Odnosi s javnostima

PRISTUPNIK Goran Novak

MATIČNI BROJ 0336050666

DATUM 27. 9. 2022.

KOLEGIJ Pogreške i pristranosti komunikacijskog menadžmenta

NASLOV RADA Primjena heuristika u otkrivanju kaznenih djela

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU Application of heuristics in the detection of criminal acts

MENTOR dr. sc. Darko Polšek

ZVANJE redoviti profesor u trajnom zvanju

ČLANOVI POVJERENSTVA

1. izv. prof. dr. sc. Darijo Čerepinko - predsjednik
2. doc dr. sc. Tvrtko Jolić - član
3. prof. dr. sc. Darko Polšek - mentor
4. izv. prof. dr. sc. Željka Bagarić - zamjenska članica
5. _____

Zadatak diplomskog rada

BROJ 258/OJ/2022

OPIS

Tema diplomske radnje je primjena spoznaja iz bihevioralne ekonomije, posebno spoznaja o predvidljivim iracionalnostima u komunikaciji, na policijsku teoriju i praksu.

U radu je potrebno:

1. Dati teorijski pregled
2. Istražiti i prikazati tri studije slučaja;
3. Analizirati korištene heuristike koje su koristili optuženi i istražitelji;
4. Generalizirati rezultate i dati zaključak rada.

ZADATAK URUČEN

23. 12. 2022

POTPIS MENTORA

Darko Polšek